

PSICHOSOCIALINIŲ PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIŲ VERTINIMO YPATYBĖS ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE

Projekto vadovė dr. Vida Juškelienė.
Atsakinga vykdytoja Jūratė Tamašauskaitė.
Projekto vykdymo laikotarpis 2020–2021 m.

Tyrimo pagrindimas. Vadovaujantis Psichosocialinio klimato ir psichologinės (emocinės) gerovės sveikatos priežiūros sistemoje gerinimo 2020–2022 metų veiksmų plane iškelto 2.3. uždaviniu „Gerinti psichosocialinių profesinės rizikos veiksnių vertinimo kokybę“ ir 2.3.2. priemone „Atlikti asmens sveikatos priežiūros įstaigose atliekamų psichosocialinių profesinės rizikos veiksnių vertinimų tyrimą“, įgyvendintas tyrimas asmens sveikatos priežiūros įstaigose (toliau – ASPĮ).

Tikslas. Ištirti psichosocialinės rizikos vertinimo ypatybes ASPĮ.

Uždaviniai

1. Nustatyti ar darbdavys atliko rizikos vertinimą ir ar psichosocialiniai veiksniai buvo tinkamai nustatyti ir įvertinti.
2. Nustatyti, kokie psichosocialiniai rizikos veiksniai buvo nustatyti ir įvertinti.
3. Nustatyti, ar atlikus rizikos vertinimą buvo imtasi prevencijos veiksmų, ar yra numatytos procedūros rizikos veiksniams valdyti ir ar vertinamas prevencijos priemonių veiksmingumas.

Tyrimo metodika. Lietuvos savivaldybių (n=60) nacionalinės sveikatos sistemos įstaigų anketinė apklausa. Kvietimai dalyvauti tyrime (Sveikatos apsaugos ministerijos privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos (SVEIDRA) duomenimis) išsiųsti 236 ASPĮ. Gautos 166 užpildytos anketos. Atmestos 9 anketos (kaip ne iki galo ir nekokybiškai užpildytos anketos). Analizuotos 157 anketos (66,5 proc. kviestų ASPĮ). Rizikos nevertinusių ASPĮ pateikti duomenys nebuvo įtraukti į gilesnę duomenų analizę. Tyrimo instrumentas – „Anketa ASPĮ“. Anketa parengta vadovaujantis 2018 m. Europos Komisijos (toliau – EK) išleistu leidiniu „Rizikos vertinimo ir rizikos valdymo priemonių kokybės įvertinimo, atsižvelgiant į psichosocialinės rizikos prevenciją, vadovas“, skirtu Europos šalių valstybinėms darbo inspekcijoms, Psichosocialinių rizikos veiksnių tyrimo metodiniais nurodymais ir klausimyno, kuris buvo naudojamas Trečiojoje Europos įmonių apklausoje apie naują ir kylančią riziką sveikatos ir saugos aspektus įstaigose. Taip pat trys originalūs pusiau atviri klausimai susiję su psichosocialinių rizikos veiksnių (įskaitant naujai kylančią riziką, susijusią su COVID-19) vertinimu ir prevencinių priemonių įgyvendinimo ASPĮ tobulinimu. Statistiniai metodai – duomenų analizei buvo naudojamas SPSS v. 22.0 statistinis paketas. Analizei taikyti nparametriniai analizės metodai, Pirsono χ^2 (lentelės 2x2) ir Mano-Vitnio kriterijai.

Rezultatai ir išvados. Tyrime dalyvavo 157 ASPĮ. Jose dirbo nuo 5 iki 7288 darbuotojų (vidurkis – 370 darbuotojų, mediana – 147 darbuotojai). Tyrime dalyvavo ambulatorines (33,8 proc.),

stacionarines (9,6 proc.), greitosios medicinos pagalbos (6,4 proc.) ir mišrias (50,3 proc.) paslaugas teikiančios ASPĮ. Psichosocialinės rizikos vertinimą iš 157 ASPĮ atliko 124 (79 proc.) ASPĮ. 104 (66,2 proc.) ASPĮ vertinimą atliko iki galo, 20 (12,8 proc.) – iš dalies. Psichosocialinės rizikos vertinimo neatliko 33 (21 proc.) ASPĮ. Daugumoje ASPĮ (71,5 proc.) vertinimas atliktas 2017–2021 m. laikotarpiu. Psichosocialinės rizikos vertinimą ASPĮ 85,5 proc. atvejų atliko išorinės įmonės, dažniausiai naudojamas metodas – klausimynas. Tarp pagrindinių priežasčių, dėl kurių tyrime dalyvavusiose ASPĮ psichosocialinės rizikos vertinimas nebuvo atliktas, nurodytos kvalifikaciją turinčių specialistų trūkumas (50 proc.) ir tai, kad nėra poreikio ją vertinti (35,7 proc.). Vertinant, ar psichosocialiniai rizikos veiksniai ASPĮ tinkamai nustatyti ir įvertinti, atitinkamus kriterijus atitiko tokia vertinimą iki galo ar iš dalies atlikusių įstaigų dalis: rizikos vertinimas metodiškai suplanuotas arba iš dalies suplanuotas 98,4 proc. ASPĮ, vertinant riziką, dalyvavo arba iš dalies dalyvavo tiek aukščiausio (82,2 proc.) ir tiek žemesnio lygmens vadovai (92,8 proc.), darbuotojų atstovai (91,2 proc.). Daugumoje (88,7 proc.) ASPĮ rizika vertinta visose darbo vietose, užtikrinant darbuotojų dalyvavimą pagal lytį, amžių ir atsižvelgiant į darbuotojus, dirbančius pamaininiu, nuotoliniu būdu ir daugiakultūros darbuotojų grupes. Rizikos vertinimas tinkamai įformintas dokumentais beveik visose (94,3 proc.) ASPĮ.

Atliekant psichosocialinės rizikos vertinimą ASPĮ, 76,6–91,9 proc. atvejų vertintos darbo sąlygos, darbo reikalavimai, darbo organizavimas, darbo turinys, darbuotojų tarpusavio santykiai ir (ar) santykiai su darbdaviu ir (ar) trečiaisiais asmenimis, kaip tai numato Psichosocialinių rizikos veiksnių tyrimo metodiniai nurodymai. ASPĮ atstovai (81,5 proc.) teigė, jog COVID-19 situacija reikšmingai padidino jų ASPĮ darbuotojų psichosocialinę riziką. Pagrindinės kliūtys, kurios kyla sprendžiant psichosocialinės rizikos problemas ASPĮ yra nenoras atvirai kalbėti apie šias problemas (62,7 proc.) ir kompetencijos ar specialistų paramos stoka (22,6 proc.). Vertinant psichosocialinės rizikos prevencijos priemonių taikymo ir jų veiksmingumo vertinimo ypatybes tarp tyrime dalyvavusių ASPĮ, nustatyta, kad 78,2 ASPĮ buvo suplanuotos arba iš dalies suplanuotos psichosocialinės rizikos priemonės. Dėl jų 75,8 proc. ASPĮ konsultavosi su darbuotojų atstovais, 71 proc. ASPĮ paskirti asmenys, atsakingi už šių priemonių įgyvendinimą. Tik 50,8 proc. ASPĮ nustatytas šių priemonių įgyvendinimo terminas. Psichosocialinei rizikai mažinti ASPĮ taikė organizacines (60,5 proc.) ir individualias (39,5 proc.) priemones. Įgyvendintų priemonių veiksmingumą vertino tik 9,7 proc., o iš dalies vertino 24,2 proc. ASPĮ. 66,1 proc. ASPĮ įgyvendintų priemonių veiksmingumo nevertino.

Daugiau informacijos gali suteikti Higienos instituto Profesinės sveikatos centro Profesinės sveikatos tyrimų skyriaus specialistė Jūratė Tamašauskaite tel. (8 5) 212 2589 arba el. paštu jurate.tamasauskaite@hi.lt.